

طراحی و روایی سنجی مؤلفه‌های اولیه پیشنهادی جهت استانداردسازی کتابخانه‌های بیمارستانی

عبدالرسول خسروی^۱، عاطفه اسفندیاری^۲، محبوبه رجایی^۳

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: وجود کتابخانه‌های استاندارد به منظور استفاده بهینه پزشکان و دانشجویان در راستای ارائه خدمات مبتنی بر شواهد و با کیفیت به بیماران، ضروری است. پژوهش حاضر با هدف تعیین حوزه‌های پیشنهادی مورد نیاز در تدوین و بومی‌سازی استاندارد کتابخانه‌های بیمارستانی بر اساس متون و دیدگاه متخصصان حوزه اطلاع‌رسانی پزشکی انجام شد.

روش بررسی: این مطالعه از نوع توصیفی-پیمایشی و شامل دو گام بود. گام اول بر اساس مرور متون، حوزه‌های پیشنهادی جهت استانداردسازی و سپس طراحی ابزار اولیه استخراج شکل گرفت. در گام دوم، از دیدگاه ۸ نفر از متخصصان اطلاع‌رسانی که تخصص، سابقه و تجربه کار در کتابخانه‌های پزشکی و بیمارستانی داشتند، به عنوان گروه روایی استفاده گردید. روایی سنجی ابزار با استفاده از شاخص روایی محتوا (CVI) (Content Validity Index) و نسبت روایی محتوا (CVR) (Content Validity Ratio) ارزیابی شد.

یافته‌ها: ۶ حوزه (رسالت و اهداف، مدیریت، منابع و امکانات و خدمات، آموزش کتابداران، آموزش به بیماران و خانواده‌های آنان، آموزش کارکنان بیمارستانی و پزشکی)، ۲۴ استاندارد و ۸۹ نشانگر اولیه پس از روایی سنجی و تأیید متخصصان به عنوان ابزار اولیه جهت استانداردسازی کتابخانه‌های بیمارستانی طراحی گردید.

نتیجه‌گیری: کتابخانه‌های بیمارستان‌های کشور می‌توانند جهت استانداردسازی، از شاخص‌های پیشنهاد شده مانند مشخص بودن رسالت، اهداف کتابخانه‌های بیمارستانی، وجود ساز و کارهای مناسب برای پایش ساختار سازمانی، مناسب بودن فضای فیزیکی جهت انجام امور ستادی کتابخانه‌های بیمارستانی و سایر مواردی که در تحقیق حاضر به آن‌ها اشاره شد، استفاده نمایند. به نظر می‌رسد، استفاده از این استانداردها کمک می‌کند ارائه خدمات مبتنی بر شواهد توسط پزشکان و دانشجویان به بیماران ارتقا یابد و بتوانند در تشخیص و درمان بیماری‌های نوپدید همچون کووید ۱۹ موفق عمل نمایند.

واژه‌های کلیدی: کتابخانه‌های بیمارستانی؛ کتابداران؛ استانداردسازی

پیام کلیدی: استانداردسازی کتابخانه‌های بیمارستانی کشور باعث می‌شود زمینه ارائه خدمات مبتنی بر شواهد و خدمات باکیفیت و ایمن توسط پزشکان و دانشجویان فراهم گردد.

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۶/۱۵

پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۹/۱۴

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۹/۱۵

ارجاع: خسروی عبدالرسول، اسفندیاری عاطفه، رجایی محبوبه. طراحی و روایی سنجی مؤلفه‌های اولیه پیشنهادی جهت استانداردسازی کتابخانه‌های بیمارستانی. مدیریت اطلاعات سلامت ۱۴۰۰؛ ۱۸ (۵): ۲۰۳-۲۰۹

مقدمه

دسترس پذیر کردن اطلاعات مورد نیاز در حیطه سلامت، می‌تواند نقش تأثیرگذاری در ارتقای سلامت افراد جامعه داشته باشد (۱). در این راستا، کتابخانه‌های بیمارستانی به منظور جمع‌آوری اطلاعات، روزآمدسازی و اشاعه آن در جهت رفع نیازهای اطلاعاتی کاربران تأسیس شده‌اند که نقش مهمی در ارائه خدمات درمانی مطلوب دارند. ارائه خدمات اطلاعاتی در این کتابخانه‌ها باید بر پایه اصول درستی استوار شوند؛ این مجموعه اصول، همان استانداردهایی هستند که رعایت آن‌ها از جانب کتابخانه‌ها، باعث بهبود وضعیت آن‌ها و ارتقای خدمات اطلاع‌رسانی آن‌ها می‌شود و به عنوان معیاری جهت ارزیابی آن‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد (۲).

استانداردهای کتابخانه‌ها، مجموعه‌ای از معیارها و ضوابطی هستند که با کمک آن‌ها می‌توان خدمات و فعالیت‌های کتابخانه را مورد سنجش و ارزیابی قرار داد. قرایی (۳) و رخش و همکاران (۴) نیز ارزیابی کیفیت خدمات کتابخانه‌های بیمارستانی بر اساس استانداردها را مورد تأکید قرار دادند. زرقان و همکاران نیز دریافتند که کتابخانه‌ها به دلیل نداشتن استانداردها، نتوانسته‌اند در انجام وظایف حرفه‌ای خود از جمله اطلاع‌رسانی و رفع نیازهای اطلاعاتی کادر درمان به خوبی عمل کنند (۵). Okeke و همکاران نیز با بررسی وضعیت منابع و خدمات

کتابخانه‌های پزشکی در بیمارستان‌های آموزشی، به ضرورت تدوین و مطابقت خدمات با استانداردها اشاره نمودند (۶). Nevius و همکاران (۷) و Barr-Walker و Nevels (۸) در پژوهش‌های خود، شاخص‌های الزامی در تدوین استانداردهای کتابخانه‌های بیمارستانی را مطرح کردند.

مقاله حاصل پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد به شماره ۱۳۴۹ می‌باشد که با حمایت دانشگاه علوم پزشکی بوشهر انجام شده است.

۱- دانشیار، کتابداری و اطلاع‌رسانی، گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده

پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، بوشهر، ایران

۲- استادیار، سیاست‌گذاری سلامت، گروه سیاست‌گذاری سلامت، دانشکده پزشکی،

دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، بوشهر، ایران

۳- کارشناس ارشد، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی

پزشکی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، بوشهر، ایران

نویسنده طرف مکاتبه: محبوبه رجایی؛ کارشناس ارشد، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی،

گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بوشهر،

بوشهر، ایران

Email: rajaeijam@gmail.com

و در نهایت، ۸ نفر از آن‌ها همکاری و پرسش‌نامه را تکمیل کردند. روش‌های متعددی جهت سنجش روایی وجود دارد که نسبت روایی محتوا CVR (Content Validity Ratio) یکی از آن‌ها می‌باشد. این نسبت توسط Lawshe طراحی شده است. جهت محاسبه این نسبت، از نظرات کارشناسان متخصص در زمینه محتوای آزمون مورد نظر استفاده گردید و با توضیح اهداف آزمون برای آن‌ها و ارائه تعاریف عملیاتی مربوط به محتوای سؤالات، از آن‌ها درخواست شد تا هر یک از سؤالات را بر اساس طیف سه درجه‌ای لیکرت شامل «ضروری است»، «مفید است ولی ضروری نیست» و «ضروری ندارد» طبقه‌بندی کنند. سپس بر اساس رابطه ۱، CVR محاسبه شد که در آن، N تعداد کل متخصصان و Ne تعداد متخصصانی که گزینه ضروری را انتخاب کرده‌اند، بود.

$$CVR = \frac{Ne - \frac{N}{2}}{\frac{N}{2}} \quad \text{رابطه ۱}$$

روایی‌سنجی ابزار با استفاده از شاخص روایی محتوا CVI (Content Validity Index) و CVR صورت گرفت و در نهایت، گویه‌هایی که امتیاز لازم را کسب کردند، به عنوان موارد پیشنهادی جهت استانداردسازی کتابخانه‌های بیمارستانی در ابزار نهایی به تأیید رسیدند.

یافته‌ها

۱۰ نفر از متخصصان اطلاع‌رسانی به عنوان گروه روایی انتخاب شدند که در نهایت، ۸ نفر از متخصصان و خبرگان جهت روایی‌سنجی انتخاب شدند (جدول ۱). بر اساس مرور متون و استانداردهای اعتباربخشی پیشنهادی کتابخانه‌های بیمارستانی و همچنین، استاندارد کتابخانه‌های بیمارستانی نسخه ۲۰۰۷، در مجموع، شش حوزه اصلی شامل «حوزه رسالت و اهداف، مدیریت، منابع و امکانات و خدمات، آموزش کتابداران، آموزش به بیماران و خانواده‌های آنان و حوزه آموزش کارکنان بیمارستانی و پزشکی» به صورت اولیه پیشنهاد گردید. این حوزه‌ها هر کدام شامل استانداردهایی بودند که در مجموع، ۲۴ استاندارد شناسایی شد. این استانداردها خود نشانگرهایی داشتند.

استانداردها و نشانگرهایی که امتیازات لازم را کسب کردند و به عنوان مؤلفه‌های پیشنهادی توسط ۸ نفر از متخصصان اطلاع‌رسانی پزشکی تأیید شدند، در ابزار ساخته شده ارائه گردید (جدول ۲).

با توجه به این که ارائه خدمات بهداشتی و درمانی باکیفیت و ایمن در بیمارستان‌ها، مستلزم به کارگیری اطلاعات علمی، پزشکی و مدیریت مبتنی بر شواهد است و کتابخانه‌های بیمارستانی می‌توانند کمک قابل توجهی در این راستا داشته باشند، استانداردسازی کتابخانه‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مرور مطالعات انجام شده در داخل و خارج از کشور در حیطه کتابخانه‌های بیمارستانی و ارزیابی جنبه‌های متفاوت آن‌ها نشان می‌دهد که استاندارد مشخصی برای ارزیابی کتابخانه‌های بیمارستانی در ایران وجود ندارد. با وجود این که استاندارد بین‌المللی (استاندارد کتابخانه‌های بیمارستانی ۲۰۰۷) در جهت بهبود وضعیت کتابخانه‌ها وجود دارد، اما از آن در جهت بومی‌سازی آن‌ها متناسب با شرایط کتابخانه‌های کشور اقدام نشده است. بنابراین، در تحقیق حاضر تلاش شد تا شاخص‌های اولیه برای استانداردسازی کتابخانه‌های بیمارستانی پیشنهاد گردد. از این‌رو، پژوهش حاضر با هدف تدوین و پیشنهاد مؤلفه‌های مورد نیاز استانداردهای کتابخانه‌های بیمارستانی انجام گردید.

روش بررسی

این مطالعه از نوع توصیفی-پیمایشی و شامل دو گام بود. گام اول به شیوه مرور متون معمولی و جستجوی اطلاعات در پایگاه‌های اطلاعاتی ISI, JEE (Institute for Scientific Information) و Scopus با فرمول (Hospital Librar* OR "medical librar*" OR "health librar*" OR "Clinical Librar*" OR "Patient librar*" OR "Biomedical librar*" OR "Health Science librar*" OR "Health Science librar*" OR "Dental librar*" OR "Nursing librar*" OR "Special librar*" OR "Medicine librar*") AND (guideline OR standard OR benchmark OR instruction OR criteria OR setting) صورت گرفت و ۱۲۰ مؤلفه که بر اساس مرور متون و به منظور پیشنهاد جهت تدوین استاندارد ضروری به نظر می‌رسید، استخراج شد. در گام دوم، از دیدگاه متخصصان حوزه اطلاع‌رسانی پزشکی استفاده گردید. با توجه به این که تحقیق از نوع روایی محتوایی بود، نمونه‌گیری با توجه به سابقه بیش از دو سال تجربه مدیریت کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های علوم پزشکی یا کتابخانه‌های بیمارستانی، داشتن مدرک کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی یا علم اطلاعات و دانش‌شناسی اعضای جامعه انجام شد و ۱۰ نفر از متخصصان در دسترس که شرایط مذکور را داشتند، به عنوان اعضای گروه تعیین روایی انتخاب شدند و طبق مدلی که Lawshe برای تعیین روایی محتوایی ابداع کرده است، پرسش‌نامه در اختیار گروه قرار داده شد

جدول ۱: مشخصات مشارکت‌کنندگان روایی ابزار پیشنهادی

سابقه (سال)	سمت مدیریتی یا اجرایی	رشته تخصصی
۵	مدیر کتابخانه	علم اطلاعات و دانش‌شناسی
۲۰	مدیر کتابخانه	علم اطلاعات و دانش‌شناسی
۱۵	مدیر کتابخانه	علم اطلاعات و دانش‌شناسی
۲۰	مسئول کتابخانه بیمارستان	علم اطلاعات و دانش‌شناسی
۱۰	دانشجوی مقطع دکتری تخصصی کتابداری پزشکی و کارشناس مسئول کتابخانه	کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی
۸	استادیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی	علم اطلاعات و دانش‌شناسی
۲۵	دانشیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی	علم اطلاعات و دانش‌شناسی
۲۰	مدیر کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی	علم اطلاعات و دانش‌شناسی

جدول ۲: استانداردها و نشانگرهای اولیه تأیید شده توسط متخصصان اطلاع‌رسانی جهت استانداردسازی کتابخانه‌های بیمارستانی

امتیاز نشانگر		نشانگرهای پیشنهادی	استانداردهای پیشنهادی
CVI	CVR		
۰/۹۳	۱	وجود اهداف بلند مدت و کوتاه مدت مکتوب	مشخص بودن رسالت (Mission) و اهداف کتابخانه‌های بیمارستانی
۰/۷۹	۰/۷۵	مشخص بودن فرایند اعمال تغییرات ضروری در اهداف و رسالت‌ها	جامعیت و صراحت رسالت و اهداف تدوین شده برای کتابخانه‌های بیمارستانی
۱	۱	تدوین اهداف به تفکیک آرایه خدمات اطلاعاتی	
۱	۰/۷۵	مشخص بودن مسؤلیت‌های کتابخانه‌های بیمارستانی در قبال جامعه	
۱	۱	تناسب اهداف کتابخانه‌های بیمارستانی با برنامه‌های توسعه بیمارستان و منابع در اختیار مؤسسه	
۰/۹۱	۱	مشخص بودن فرایندهای سنجش میزان تحقق اهداف	وجود ساز و کار مشخص برای بررسی میزان تحقق اهداف کتابخانه‌های بیمارستانی
۱	۰/۷۵	وجود گزارش‌های ادواری مبنی بر میزان دستیابی به اهداف	مشارکت دست اندرکاران بیمارستان در تدوین بیانیه رسالت و اهداف
۱	۱	مشارکت مدیران ارشد بیمارستان در تدوین بیانیه رسالت و اهداف	
۱	۱	مشخص بودن شیوه انتخاب اعضای کمیته‌های تدوین اهداف	
۱	۱	وجود کمیته پایش و بهبود ساختار	وجود ساز و کارهای مناسب برای پایش ساختار سازمانی کتابخانه‌های بیمارستانی و پیشنهاد تغییرات لازم
۱	۰/۷۵	وجود گزارش‌های مستند از عملکرد کمیته پایش و بهبود ساختار	وجود ساز و کار مدون برای اصلاح فرایندهای تصمیم‌گیری و انجام وظایف کتابخانه‌های بیمارستانی
۱	۰/۷۵	مکتوب و روشن بودن فرایندهای تصمیم‌گیری	
۱	۱	روشن و مکتوب بودن شرح وظایف و حدود اختیارات کارکنان	روشن و مکتوب بودن وظایف و حدود اختیارات افراد شاغل در کتابخانه‌های بیمارستانی
۱	۰/۷۵	روشن و مکتوب بودن شرح وظایف و حدود اختیارات مطلع بودن افراد شاغل در کتابخانه از شرح وظایف محوله	
۱	۱	اعلام عمومی شرح وظایف اصلی کارکنان	
۰/۹۵	۰/۷۵	وجود ساز و کار مدون برای مشارکت افراد ذی‌ربط	اهتمام مدیریت بیمارستان به تدوین شیوه‌نامه‌های مناسب برای اجرای نظام‌مند مقررات و وظایف
۱	۱	مکتوب و در دسترس بودن آیین‌نامه‌های داخلی	
۱	۱	آگاهی مدیران و افراد ذی‌ربط در مورد آیین‌نامه‌های داخلی	
۱	۱	جامعیت، صراحت و سازگاری مفاد آیین‌نامه‌های با یکدیگر	
۰/۹۵	۰/۷۵	انتصاب کتابداران با صلاحیت	انتصاب کتابداران بیمارستانی براساس ملاک‌های روشن
۱	۱	مرتبط بودن سوابق کاری و تحصیلی فرد	
۱	۱	مرتبط بودن فرم‌های ارزشیابی با شرح وظایف و انتظارات شغلی	
۱	۱	وجود ساز و کار مستند و علمی برای ارزشیابی سالیانه عملکرد	وجود نظام ارزشیابی مناسب از عملکرد کتابداران
۱	۱	مستند و علمی بودن شیوه جمع‌آوری اطلاعات ارزشیابی	
۱	۱	وجود گزارش‌های سالیانه مبنی بر هزینه بودجه در قالب برنامه‌های مدون	
۱	۰/۷۵	وجود گزارش‌های عملکرد کتابخانه‌های بیمارستانی به تفکیک	مناسب بودن فرایند تخصیص بودجه خاص به کتابخانه‌های بیمارستانی
۰/۹۱	۰/۷۵	وجود برنامه‌های کوتاه مدت- میان مدت و بلند مدت برای تأمین منابع مالی	
۱	۱	وجود نظامی برای سنجش میزان رضایتمندی مراجعان	
۱	۱	وجود گزارش‌های مستند در مورد به کارگیری نتایج نظرسنجی‌ها	رضایتمندی خدمت‌گیرندگان از کتابخانه‌های بیمارستانی
۱	۱	تناسب فضای اداری با تعداد کارکنان	
۱	۱	وجود اتاق‌هایی جهت تشکیل کارگاه‌ها و کلاس‌های آموزشی	
۱	۱	وجود تابلوهای راهنما برای کتابخانه‌های بیمارستانی	
۰/۹۵	۱	وجود آسانسور	مناسب بودن فضای فیزیکی جهت انجام امور ستادی کتابخانه‌های بیمارستانی
۱	۱	امکان دسترسی آسان معلولان	
۱	۰/۷۵	وجود امکانات لازم برای استفاده کاربران خاص	
۰/۹۱	۰/۷۵	رعایت نظافت و مناسب بودن تعداد سرویس‌های بهداشتی	
۱	۱	مناسب بودن نور، تهویه، حرارت و برودت کتابخانه بیمارستانی	
۱	۱	کافی بودن تعداد سخت‌افزارها و تجهیزات کتابخانه‌ای	
۱	۱	مناسب بودن فضای کارگاه‌های آموزشی، سالن‌های مطالعه	
۰/۹۱	۰/۷۵	استفاده بهینه کتابخانه از فضاهای آموزشی	
۰/۹۵	۰/۷۵	وجود یا دسترسی آسان کتابخانه‌های بیمارستانی به سالن اجتماعات مناسب	وجود فضا و امکانات فیزیکی مناسب در کتابخانه‌های بیمارستانی
۰/۹۵	۱	استفاده بهینه کتابخانه‌های بیمارستانی از پایگاه‌های اطلاعاتی	
۱	۱	دسترسی آسان به تجهیزات و خدمات رسانه‌ای در کارگاه‌ها	
۰/۹۵	۰/۷۵	استفاده بهینه از فضای اداری کتابخانه	
۰/۹۵	۰/۷۵	تناسب فضای سالن‌های مطالعه با تعداد دانشجویان و اعضا هیأت علمی (به ازای هر ۲۰ کاربر، یک صندلی)	

جدول ۲: استانداردها و نشانگرهای اولیه تأیید شده توسط متخصصان اطلاع‌رسانی جهت استانداردسازی کتابخانه‌های بیمارستانی (ادامه)

امتیاز نشانگر		نشانگرهای پیشنهادی	استانداردهای پیشنهادی
CVI	CVR		
۱	۱	اطلاع مسؤل خدمات بیمارستان از استانداردهای ایمنی	رعایت استانداردهای ایمنی در کتابخانه‌های بیمارستانی
۱	۱	اطلاع مسؤل تأسیسات از استانداردهای ایمنی و رعایت استانداردها در تأسیسات ایمنی	
۱	۱	اختصاص بخش‌هایی جهت جستجوی اطلاعات	مناسب بودن فضای اختصاص داده شده به کاربران جهت مطالعه و استفاده از سخت‌افزارهای فن‌آوری اطلاعات
۱	۱	وجود دستگاه‌های تکثیر مناسب	دسترسی آسان به خدمات تکثیر جهت کاربران
۰/۹۵	۰/۷۵	رضایت کاربران از خدمات تکثیر ارائه شده	
۱	۰/۷۵	وجود فرایندی جهت تأمین تعداد کافی از کتاب‌های مرجع تخصصی در کتابخانه‌های بیمارستانی	
۱	۱	ارایه خدمات به گروه‌های مختلف	
۱	۱	برگزاری تورها و دوره‌های آشنایی با کتابخانه بیمارستانی	
۱	۱	تهیه راهنمای جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی	
۱	۱	آموزش استفاده از منابع اطلاعاتی	
۰/۹۱	۰/۷۵	اشاعه گزینشی اطلاعات	
۰/۹۱	۰/۷۵	خدمات آگاهی‌رسانی جاری	
۱	۱	دسترسی به پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف	
۱	۱	وجود نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای مناسب	
۱	۱	وجود حداقل یک نفر کتابدار اطلاع‌رسان پزشکی در کتابخانه	
۱	۱	وجود حداقل یک نفر کتابدار بالینی در کتابخانه	مناسب بودن امکانات و خدمات کتابخانه‌های بیمارستانی
۱	۱	وجود امکانات دسترسی به شبکه اینترنت و منابع الکترونیک	
۱	۱	وجود فهرست منابع موجود در کتابخانه با پوشش ۱۰۰ درصد	
۱	۱	امکان دسترسی آسان به OPAC از طریق شبکه اینترنت	
۱	۱	وجود سیستم تأمین مدرک	
۰/۹۵	۰/۷۵	ارایه خدمات پرینت و کپی در محل کتابخانه‌ها	
۱	۱	ارایه خدمات کتابخانه به صورت ۷ روز هفته و ۲۴ ساعت روز	
۰/۹۱	۰/۷۵	وجود سیستمی برای ارایه خدمات کتابداری و اطلاع‌رسانی به دانش‌آموختگان	
۰/۹۵	۱	وجود صفحه خانه (Home Page) برنامه کتابخانه در پایگاه اطلاعاتی دانشگاه و بیمارستان	
۰/۹۱	۰/۷۵	جذب ۱۰۰ درصد اعتبارات تخصیص یافته برای تأمین منابع	
۱	۱	به‌روز بودن منابع کتابخانه	
۱	۱	مشخص بودن میزان بودجه سالیانه تخصیص یافته به آموزش مستمر کتابداران	وجود منابع مناسب برای آموزش کتابداران
۰/۹۵	۰/۷۵	تدوین برنامه‌ها براساس سنجش نیازهای واقعی آموزش کتابداران	
۰/۹۵	۱	فراگیر بودن سطح پوشش برنامه‌های آموزش کتابداران	وجود برنامه مناسب برای آموزش کتابداران
۰/۹۵	۰/۷۵	مشخص بودن میزان بودجه سالیانه تخصیص یافته به آموزش مستمر بیماران و خانواده‌های آنان	
۰/۹۵	۰/۷۵	وجود متصدیان آموزش به بیماران و خانواده‌های آنان	
۰/۸۷	۱	ارایه منابع آموزش به بیمار و خانواده‌های آنان برای کارکنان بالینی	وجود منابع مناسب برای آموزش به بیماران و خانواده‌های آنان
۰/۸۳	۰/۷۵	ارایه منابع لازم جهت بازاریابی مستقیم خدمات کتابخانه در میان بیماران و خانواده‌های آنان	
۰/۹۵	۰/۷۵	عضویت فعال کتابدار در تیم‌های آموزش به بیماران	
۰/۹۵	۰/۷۵	تدوین برنامه‌ها بر اساس سنجش نیازهای واقعی	وجود برنامه مناسب برای آموزش به بیماران و خانواده‌های آنان
۰/۹۱	۰/۷۵	استفاده از شیوه‌ها و آموزش دهندگان مناسب	
۰/۹۵	۰/۷۵	مشخص بودن میزان بودجه سالیانه تخصیص یافته به آموزش مستمر	
۰/۹۵	۰/۷۵	وجود متصدیان آموزش کارکنان بیمارستانی و پزشکان با سوابق	وجود منابع مناسب برای آموزش به کارکنان بیمارستانی و پزشکان
۰/۹۱	۰/۷۵	وجود فضا و تجهیزات مناسب برای انجام امور ستادی	
۰/۹۵	۱	فراهم‌آوری منظم مواد به منظور پشتیبانی از برنامه‌ریزی و آماده‌سازی فعالیت‌های آموزشی	
۰/۹۵	۰/۷۵	تدوین برنامه‌ها براساس سنجش نیازهای واقعی	
۰/۹۵	۰/۷۵	فراگیر بودن سطح پوشش برنامه‌های آموزش	وجود برنامه مناسب برای آموزش به کارکنان بیمارستانی و پزشکان
۱	۱	آموزش کارکنان بیمارستانی و پزشکی در موضوع مدیریت اطلاعات	
۰/۹۵	۰/۷۵	عضویت کتابدار در کمیته‌های آموزش مداوم پزشکی	

OPAC: Online public access catalog; CVR: Content Validity Ratio; CVI: Content Validity Index

مستقلی که باید در تمامی ابعاد مربوط به آن از اصولی مبنایی پیروی کرد، شاهد تحولات مفید و مؤثرتری در ارائه خدمات این کتابخانه‌ها به کاربران باشد. از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر، غیر تخصصی بودن مدیران برخی از کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های علوم پزشکی و بیمارستانی بود که امکان همکاری توسط آنان وجود داشت، اما معیارهای ورود مطالعه را نداشتند.

نتیجه‌گیری

کتابخانه‌های بیمارستانی به عنوان سازمان مؤثری در ارائه خدمات اطلاعاتی به کادر درمان و بیماران و خانواده‌های آنان، باید به صورت ویژه خدمات اطلاعاتی مناسب و اصولی به کاربران ارائه دهند. در این راستا، این کتابخانه‌ها نیازمند برنامه‌ای بر اساس استانداردها هستند تا بتوانند بر مبنای آن عمل کنند و رسالت خود را به سرانجام رسانند. مطابق با مرور متون و بررسی‌های صورت گرفته توسط متخصصان و نتایج ارائه شده، مؤلفه‌هایی جهت استانداردسازی در پژوهش حاضر پیشنهاد شد که به نظر می‌رسد بتواند در زمینه استانداردسازی کتابخانه‌های بیمارستانی به صورت ویژه مؤثر باشد.

پیشنهادها

پیشنهاد می‌شود معاونت تحقیقات و فن‌آوری وزارت بهداشت با همکاری کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران با تشکیل کارگروه تخصصی و استفاده از نتایج پژوهش حاضر، به تدوین استانداردهای کتابخانه‌های بیمارستانی اقدام نماید.

تشکر و قدردانی

مطالعه حاضر با کد اخلاق IR.BPUMS.REC.1399.067 به تأیید رسید. بدین وسیله از کلیه کسانی که در انجام این تحقیق همکاری نمودند، سپاسگزاری می‌گردد.

تضاد منافع

در انجام پژوهش حاضر، نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافی نداشته‌اند.

بحث

بر اساس نتایج پژوهش حاضر، برای تدوین استانداردهای مناسب کتابخانه‌های بیمارستانی، ۲۵ استاندارد و ۸۹ نشانگر پیشنهاد شد. تعیین استانداردها گام مهمی بود. برای نمونه، اولین استاندارد پیشنهادی مشخص بودن رسالت (Mission) و اهداف کتابخانه‌های بیمارستانی است. در این راستا باید از دیدگاه ذی‌نفعان در تدوین بیانیه رسالت و اهداف استفاده کرد تا بتوان به شیوه مؤثرتری و مطابق با نیازهای این طیف از جامعه کاربری، به برنامه‌های اجرایی و راهبردهای نهایی کتابخانه دست یافت. در این راستا، مطلبی و همکاران (۹) و پریخ (۱۰) نیز بر ضرورت استفاده از دیدگاه ذی‌نفعان به رسالت در تدوین استانداردها توجه داشتند. به نظر می‌رسد برخی اوقات هدف فقط تدوین استاندارد است و در خصوص به کارگیری و بهره‌برداری از استانداردها اراده و تمایلی وجود ندارد و به همین دلیل نظرات ذی‌نفعان کمتر لحاظ می‌شود. بنابراین، اگر اجرای برنامه‌ها به شکل اثربخش در کتابخانه‌های بیمارستانی مد نظر است، باید در تدوین استانداردها، از دیدگاه ذی‌نفعان و خبرگان استفاده شود. در مورد سایر مؤلفه‌ها مانند مدیریت، منابع و امکانات و حوزه آموزش به کارکنان و کتابداران هم در مطالعات رجوعی و همکاران (۱۱)، ملک جعفریان (۱۲)، طاهری و همکاران (۱۳)، موسوی‌فر و همکاران (۱۴)، فرج‌پهلوی و همکاران (۱۵)، زکیانی و غفاری (۱۶)، یمین‌فیروز و همکاران (۱۷)، بیگدلی و مؤمن‌زاده (۱۸) و ابراهیم قوچی و همکاران (۱۹) اشاره شده است که با نتایج تحقیق حاضر همخوانی داشت.

مؤلفه‌های بررسی شده دیگری نیز در پژوهش‌های خادمی‌زاده و همکاران (۲۰)، زکیانی و غفاری (۱۶)، سپهر و همکاران (۲۱)، آزادی‌فر (۲۲)، قرایی (۳)، رخس و همکاران (۴)، ابراهیم قوچی و همکاران (۱۹) و بیگدلی و مؤمن‌زاده (۱۸) پیشنهاد شده است که با یافته‌های مطالعه حاضر همسو می‌باشد. در نهایت، برای هر استاندارد نیز نشانگرهایی پیشنهاد شد که باید در تدوین استانداردها مورد توجه قرار گیرد. مطابق با نتایج بیان شده در تحقیق حاضر، احتمال می‌رود در صورت مورد استفاده قرار گرفتن مؤلفه‌های پیشنهادی تأیید شده در راستای استانداردسازی کتابخانه‌های بیمارستانی توسط سازمان‌های مربوط و توجه به مدیریت اصولی در کتابخانه‌های بیمارستانی و در نظر گرفتن این کتابخانه‌ها به عنوان سازمان

References

- Nasari Boori Abadi T. An introduction to health information exchange. Health Inf Manage 2015; 12(4): 540-53. [In Persian].
- Hashemian MR, Hoveyda A, Khoshkam M. Evaluation of Iran, Tehran and Shahid Beheshti University of Medical Sciences hospital libraries according to existing standards. Health Inf Manage 2011; 7(4): 444-50. [In Persian].
- Qaraei S. Evaluation of hospital libraries in Mashhad based on existing standards [MSc Thesis]. Mashhad, Iran: Imam Reza International University; 2015. p. 97. [In Persian].
- Rakhsh F, Ashrafi-rizi H, Hasanzadeh A, Kamali F, Gholizadeh Z. Quality Assessment of services provided by hospital libraries of Isfahan. Health Inf Manage 2015; 11(7):1026-35. [In Persian].
- Zarghan M, Shamousi N, Mohageq N, Haseli M, Jahanjou Abad F, Tahamtan I. Assessing the medical librarians' employment status in hospital libraries in Tehran City. Hospital 2016; 15(1 (56)): 77-85. [In Persian].
- Okeke O, Eze SGN, Eze J, G.E A. Status of medical library resources and services in teaching hospitals in Enugu State, Nigeria: implications for quality health care services. International Journal of Knowledge Content Development and Technology 2017; 7(2): 21-40.
- Nevius AM, Ettien A, Link AP, Sobel LY. Library instruction in medical education: A survey of current practices in the United States and Canada. J Med Libr Assoc 2018; 106(1): 98-107.
- Barr-Walker J, Nevels I. Creating value through outreach in a hospital setting: A case study from Zuckerberg San Francisco General Hospital Library. J Med Libr Assoc 2018; 106(4): 483-9.

9. Matlabi D, Pouriani javan P, Zeinolabedini M. A SWOT analysis for libraries of shahid beheshti university and providing appropriate strategies. *Sciences and Techniques of Information Management* 2021; 7(1): 77-98. [In Persian].
10. Parirokh M. Status of Ferdowsi University of Mashhad libraries and a suitable model for the information system. *Library and Information Sciences* 2001; 4(3): 35-64. [In Persian].
11. Rojoui M, Arabshahi M, Moghani H. Relationship between organizational structure design variables and knowledge management implementation in public libraries of Mashhad. *Research on Information Science and Public Libraries (Payam-E-Ketabkhaneh)* 2016; 22 (1): 31-52. [In Persian].
12. Malek Jafarian R. Review theories related to the decision-making process and strategy selection. *Labor and Society* 2013; (162): 67-73. [In Persian].
13. Taheri S, Farrokhi NA, Borjali A, Abbaspur A. Explaning the role of individual and organizational components to develop a model for the personnel promotion and appointment to the middle managerial position with an emphasis on merit. *Training Measurement* 2017; 7(27): 21-43. [In Persian].
14. Mousavifar SS, Tahmasebi Limooni S, Daei A. Appraisal of librarians performance in public libraries in Mazandaran using 360-degree feedback and providing a model. *Knowledge Retrieval and Semantic Systems* 2016; 3(6): 120-40. [In Persian].
15. Farajpahlou A, Nooshinfard F, Hassanzadeh M. Performance appraisal of librarians by 360 degree feedback: The case of public librarians of Guilan Province, Iran. *Research on Information Science and Public Libraries (Payam-E-Ketabkhaneh)* 2013; 18(4): 421-42. [In Persian].
16. Zakiani S, Ghaffari S. The role of hospital libraries in providing information: The case of Tabriz University of Medical Sciences. *Journal of Modern Medical Information Sciences* 2018; 4(1): 23-9. [In Persian].
17. Yaminfirooz M, Hoseinzadeh H, Gholinia Ahangar H, Mohamadi KH, Emami M, Ghazanfari F. Clients' satisfaction of library services: A case study in Babol University of Medical Sciences. *Caspian Journal of Scientometrics* 2015; 2(1): 7-12. [In Persian].
18. Bigdeli Z, Momenzadeh S. Evaluation of Khuzestan Province hospital libraries based on hospital libraries standards 2007. *Journal of Studies in Library and Information Science* 2011; 3(7): 103-26. [In Persian].
19. Ebrahim Ghuchi N, Rostami F, Najafi A. Evaluation of education hospital libraries in Mazandaran and Babol University of Medical Sciences according to standards of hospital libraries. *Health Inf Manage* 2015; 11(7): 927-36. [In Persian].
20. Khademizadeh SH, Yari S, Ghanadinejad F. Evaluation of the performance of librarians in academic libraries in a 360 degree method: Case study of central library of Shahid Chamran University of Ahvaz. *Journal of National Studies on Librarianship and Information Organization* 2019; 29(4): 157-70. [In Persian].
21. Sepehr F, Bozorgi A, Sedghi S. Investigation of the possibility of conducting cloud computing in medical sciences universities libraries in tehran from the librarian's perspective. *Payavard Salamat* 2017; 10(5): 429-42. [In Persian].
22. Azadifar M. Analysis of the use of information technologies in the libraries of Tabriz University of Medical Sciences [MSc Thesis]. Tabriz, Iran: University of Tabriz; 2016. [In Persian].

Designing and Validating of the Proposed Basic Components for Standardization of Hospital Libraries

Abdolrasoul Khosravi¹, Atefeh Esfandiari², Mahboubeh Rajaei³

Original Article

Abstract

Introduction: The standard libraries seems to be essential for the use of physicians and students to provide evidence-based and quality services to patients. This study endeavored to determine the proposed areas required for developing and localizing standard hospital libraries based on the texts and views of experts in the field of medical information.

Methods: This descriptive study was a survey and based on the literature review, the proposed areas for standardization and then the design of the primary extraction tool. The members of the community consisted of 8 information specialists who had expertise, background, and work experience in medical and hospital libraries. The validity of the instrument was authenticated through Content Validity Index (CVI) and Content Validity Ratio (CVR).

Results: Given the findings, 6 areas (mission and goals, management, resources and facilities and services, librarians' education, education to patients and their families, education of hospital and medical staff), 24 standards, and 89 initial indicators after validating were designed as a primary instrument for standardizing hospital libraries.

Conclusion: Hospital libraries in Iran can use standardization proposed in this study, including the indicators such as mission clarity and goals of hospital libraries, appropriate mechanisms for monitoring the organizational structure, appropriateness of the physical space for staffing hospital libraries, and other items addressed in the present study. The use of these standards seems to help improve the provision of evidence-based services by physicians and students to patients and enable them to be successful in diagnosing and treating emerging diseases such as coronavirus disease 2019 (COVID-19).

Keywords: Hospital Libraries; Librarians; Standardization

Received: 06 Sep., 2021

Accepted: 05 Dec., 2021

Published: 06 Dec., 2021

Citation: Khosravi A, Esfandiari A, Rajaei M. **Designing and Validating of the Proposed Basic Components for Standardization of Hospital Libraries.** Health Inf Manage 2021; 18(5): 203-9.

Article resulted from MSc thesis No. 1349 funded by Bushehr University of Medical Sciences.

1- Associate Professor, Library and Information Science, Department of Medical Library and Information Science, School of Paramedical Sciences, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, Iran

2- Assistant Professor, Health Policy, Department of Health Policy, School of Medicine, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, Iran

3- MSc, Medical Library and Information Science, Department of Medical Library and Information Science, School of Paramedical Sciences, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, Iran

Address for correspondence: Mahboubeh Rajaei; MSc, Medical Library and Information Science, Department of Medical Library and Information Science, School of Paramedical Sciences, Bushehr University of Medical Sciences, Bushehr, Iran; Email: rajaeijam@gmail.com